

ВІДГУК
офіційного опонента
кандидата економічних наук, доцента
ЛОЯК ЛІЛІ МИКОЛАЇВНИ
на дисертаційну роботу ГРИНІВА ЮРІЯ ОЛЕКСІЙОВИЧА
“Інноваційний розвиток малого підприємництва регіону”,
яку подано на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за
спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна
економіка

Актуальність дисертаційного дослідження та його зв'язок з
науковими програмами, планами

Світовий досвід розвитку показує, що найкращих успіхів в економіці і добробуті свого народу досягли ті країни, які стимулювали розвиток інновацій та оновлювали усі види діяльності громадян. Оновлення виробництва та обміну товарів і послуг завжди приводять до підвищення продуктивної та ефективної функції праці й капіталу. Цю закономірність помітили країни, які використали продуктивні переваги інновацій і на сьогодні стали лідерами у світовій економіці.

Як свідчить досвід країн з розвинутою ринковою економікою, а також деяких європейських країн з перехідною економікою, активізація малого підприємництва сприяє вирішенню ряду головних завдань щодо соціально-економічного розвитку країни та її областей. Високий рівень розвитку малого підприємства є необхідною умовою успішного функціонування ринкової економіки розвинутих країн. Саме цей сектор економіки стимулює конкуренцію, сприяє послабленню монополізму, впливає на структуру економіки та на якісну характеристику валового внутрішнього продукту,

розширює сферу свободи ринкового вибору, характеризується раціональними формами управління, забезпечує більш швидку реалізацію інновацій.

Інноваційний розвиток є дієвим засобом та стимулом малого підприємництва, приносить науково-технічний, економічний та ринковий ефект.

Враховуючи вище викладене, тема дисертації Гриніва Ю. О., винесена для публічного захисту на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, є актуальною як з практичної, так і з наукової точки зору.

Проведене дисертаційне дослідження пов'язане з науково-дослідними роботами, які виконувалися в ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України» за темою: “Механізми реалізації регіональної політики в умовах децентралізації влади в Україні” (номер державної реєстрації 0116U004035), де автором розроблено пропозиції щодо удосконалення механізмів стимулювання інноваційної діяльності малих суб'єктів підприємницької діяльності та реалізації регіональних і місцевих інноваційних програм.

Ступінь обґрунтованості й достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення, висновки і рекомендації дисертації Ю. О. Гриніва є достатньо обґрунтованими, що підтверджується як коректно визначеною метою, так структурно упорядкованою постановкою наукових та прикладних завдань дослідження. Основні положення роботи, висновки та рекомендації дають змогу чітко визначити авторську позицію. Зміст дисертаційної роботи відповідає завданням дослідження та відображає його логіку. Представлені наукові положення, висновки і рекомендації достатньо підкріплені використанням значної кількості наукових джерел і статистичної інформації.

Дослідження виконане із застосуванням сучасних методів та прийомів пізнання економічних явищ та процесів. Теоретико-методологічною основою

дослідження є класичні положення теорій регіонального розвитку та теорії інноваційного розвитку малого підприємництва. Для досягнення поставленої мети використано загальнонаукові та спеціальні методи: метод логічного узагальнення, аналізу, порівняння та синтезу; методи структурного, факторного, економіко-статистичного аналізу, метод стратегічного та структурно-функціонального аналізу, графічні та графоаналітичні методи.

Обґрунтованість і достовірність результатів дослідження підтверджується також достатньою кількістю авторських публікацій, що оприлюднені у зарубіжних та вітчизняних виданнях. Окремі результати дисертаційного дослідження апробовані, доповідалися та отримали схвальні відгуки на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. Обґрунтованість отриманих результатів підтверджується також їхнім впровадженням в практику господарювання та регіонального управління (що підтверджено довідками про впровадження наукових положень, висновків та рекомендацій).

Наукова новизна отриманих результатів

Основні положення дисертації, що містять наукову новизну, полягають у наступному:

- удосконалено концептуальні засади управління інноваційною діяльністю малого підприємництва регіону в частині визначення та обґрунтування стратегічних цілей інноваційного розвитку малих підприємств, які базуються на результатах прогнозування змін їх інноваційного потенціалу та врахування обмежень (фінансових, матеріальних, кадрових) в можливостях доступу до інновацій. Досягнення цілей зорієнтовано на оптимізацію процесів формування та просування інноваційної продукції, залучення інвестиційних ресурсів у реалізацію інноваційних стратегій підприємств, бюджетну підтримку на рівні регіональної та місцевої влади; (с. 173–178);

- розвинуто та удосконалено трактування поняття «інноваційний розвиток малого підприємництва регіону», що розглядається як активний процес систематичної господарської діяльності зі створення нових продуктів, впровадження новітніх науково-технічних ідей, винаходів, розробок, інноваційних технологій у виробничу та управлінську діяльність підприємств, який враховує регіональні особливості функціонування малих підприємств та забезпечує суб'єкту господарювання цілеспрямоване підвищення економічної ефективності, стійкість в мінливих умовах внутрішнього та зовнішнього середовища, максимізацію прибутків за рахунок кращої якості продукції чи послуг та підвищення конкурентних позицій на ринку (підр.1.1 с.27);

- на основі кореляційно-регресійного моделювання удосконалено методичні підходи до оцінювання впливу чинників формування інституційного середовища ділової активності на інноваційний розвиток малих підприємств регіону, які на відміну від існуючих, базуються на встановлені взаємозалежності між визначальними макрохарактеристиками інституційного середовища ділової активності (інвестиційна, інноваційна, безпекова, регуляторна, тіньова, корупційна, соціальна, податкова, інфраструктурна та інші компоненти) та базовими параметрами інноваційного розвитку малих підприємств регіону (кількість інноваційно активних підприємств; обсяги реалізованої інноваційної продукції; обсяги інноваційних витрат, в т.ч. за рахунок кредитів; кількість впроваджених нових технологічних процесів та освоєних інноваційних видів продукції) (с. 116–128);

- визначено організаційний інструментарій стимулювання інноваційного розвитку малого підприємництва на регіональному рівні, який передбачає застосування прямих та непрямих методів підтримки регіональною та місцевою владою інноваційної діяльності малих бізнес-структур у тих сферах та видах економічної діяльності, які визначені пріоритетними в регіональній стратегії, створення умов для розвитку новітніх організаційних форм підприємницької діяльності, підвищення ефективності реалізації регіональних та місцевих програм підтримки малого підприємництва, а також

програм інноваційного розвитку; сприяння реалізації інноваційних проектів, надання консультаційної підтримки. Застосування комплексного підходу до реалізації вказаних інструментів дозволить підвищити ефективність управління цими процесами (с. 149–152);

- набула подальшого розвитку методичні підходи до рейтингування регіонів за рівнем інноваційної активності підприємницьких структур на основі розрахунку інтегрального показника, який, на відміну від існуючих, включає показники рівня охоплення підприємств інноваційною діяльністю, ступеня фінансового забезпечення інноваційних процесів та видового розподілу інноваційних продуктів. Запропонований підхід використано для виділення груп регіонів, в розрізі яких визначено стратегічні напрями та інструменти стимулювання інноваційної активності малих підприємств (с. 111–115);

- запропоновано напрями регіональної підтримки інноваційного розвитку малого підприємництва, які передбачають планування і підтримку інноваційного розвитку малих підприємств на довго- та середньострокову перспективу, визначення пріоритетних завдань та їх реалізацію на всіх етапах стратегічного планування, розвиток підприємницької та інноваційної інфраструктури, забезпечення та підтримку попиту на товари - результати інноваційної підприємницької діяльності, налагодження співпраці регіональних органів влади та малого бізнесу з метою реалізації запланованих інноваційних проектів, інтеграції малого, середнього та великого бізнесу, що забезпечить мотивування і розширить можливості інноваційної діяльності малих підприємницьких структур в регіоні (с. 153–162).

Практичне значення результатів дисертаційного дослідження

Практична цінність висновків та рекомендацій автора полягає в обґрунтуванні науково-практичних положень та розробці рекомендацій щодо інноваційного розвитку малого підприємництва регіону.

Рекомендації автора щодо вироблення стратегічних пріоритетів

інноваційного розвитку малого підприємництва регіону на основі вдосконалення фіскальної політики в нарахуванні та справлянні місцевих податків відносно малих суб'єктів господарювання прийняті до впровадження Дрогобицькою об'єднаною державною податковою інспекцією Головного управління ДФС у Львівській області (довідка № 05-481 від 14.04.2016 р.). Пропозиції з покращення інноваційного розвитку малих бізнес-структур, які ґрунтуються на оновлених інструментах фінансово-кредитного забезпечення використані Департаментом економічної політики Львівської ОДА (довідка № 031-811 від 17.02.2016 р.); щодо напрямів удосконалення інвестиційного забезпечення ресурсної та фінансової підтримки інноваційного розвитку малих підприємств регіону враховані Управлінням інвестиційної політики департаменту економічної політики Львівської ОДА (довідка № 029-684 від 24.03.2016 р.) при розробці регіональних програм розвитку малого підприємництва; щодо покращення управління інноваційною діяльністю малого підприємства на основі врахування детермінантів розвитку розглянуто та прийнято до впровадження у ТзОВ «Перше травня» (довідка № 185 від 30.09.2015 р.) та ТзОВ «Тандем» (довідка № 138 від 24.09.2015 р.). Розроблену модель інноваційного розвитку малих підприємств регіону на основі їх інтеграції із великими промисловими підприємствами за виробничим спрямуванням прийнято до впровадження Департаментом агропромислового розвитку Львівської ОДА (довідка № 144 від 10.11.2015 р.).

Повнота викладення наукових положень та висновків дисертації в опублікованих працях

Основні положення і результати дисертаційного дослідження доповідалися та одержали схвальні відгуки на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

За темою дисертації оприлюднено 12 праць (у тому числі 11 одноосібних), з яких: 3 статті у вітчизняних наукових фахових виданнях, 3

статті у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз, 1 стаття у наукових виданнях інших держав та 5 – у матеріалах конференцій.

В оприлюднених наукових працях основні положення дисертаційної роботи висвітлено з достатньою повнотою. Вимоги ДАК України щодо необхідної кількості та якості статей у наукових фахових виданнях витримано, що надає авторові повне право публічного захисту дисертації.

Необхідно також відзначити, що викладені в авторефераті матеріали достатньо повно відображають зміст дисертації та її висновки. Автореферат розкриває найважливіші результати, отримані здобувачем у процесі досліджень, ступінь новизни розробок, висновки та рекомендації роботи щодо можливостей впровадження практичних результатів та висновків.

Зміст та оформлення дисертації

Аналіз змісту дисертації дає підставу стверджувати, що поставлені в роботі наукові завдання вирішено, мету роботи досягнуто. Дисертація являє собою завершену наукову працю.

Дисертаційна робота Ю. О. Гриніва складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. У вступі розкрито актуальність теми дисертаційного дослідження, сформульовано його мету і завдання, охарактеризовано наукову новизну та практичну цінність отриманих наукових результатів.

У першому розділі “Теоретичні основи інноваційного розвитку малого підприємництва регіону” автор обґрунтовує соціально-економічне значення малого підприємництва в регіоні, визначає його сутність та вплив інноваційного розвитку малого підприємництва на економіку регіону, пов’язуючи з активізацією його інноваційної функції. Враховуючи відомі підходи та сутність понять «інновації», «регіон» та «інноваційний розвиток регіону», в процесі дослідження удосконалено трактування поняття «інноваційний розвиток малого підприємництва регіону» (с. 27, 28). Визначено

фактори впливу на інноваційний розвиток малого підприємництва регіону, зокрема вплив зовнішнього та внутрішнього середовища. Інноваційний розвиток малого підприємництва регіону автор розглядає із врахуванням регіональних особливостей функціонування малих суб'єктів господарювання (с. 27 - 30). Десертант в процесі дослідження доводить відсутність ефективно діючої державної та регіональної підтримки й стимулювання інноваційного розвитку малого підприємництва. Важливим є те, що в роботі визначено проблеми, які стримують розвиток малого підприємництва регіонів.

У другому розділі “Характеристика інноваційної діяльності та особливостей розвитку малих підприємств регіону” проведено аналіз регіональних особливостей розвитку малих підприємств, де виокремлено особливості розвитку малих суб'єктів господарювання в Львівській області. Досліджуючи тенденції розвитку суб'єктів малого підприємництва у Львівській області автор доводить, що за умов зростання обсягів реалізованої продукції (товарів, послуг) малими підприємствами регіону зберігається від'ємний фінансовий результат їх діяльності. Як свідчить проведений аналіз, кількісне зростання малих підприємств не сприяє збільшенню обсягів нової продукції, яку створюють ці підприємства. Встановлено, що основними проблемами фінансового забезпечення інноваційної діяльності суб'єктів малого підприємництва. Львівської області є: недостатня диверсифікація джерел фінансування інноваційної діяльності та низька активність інвесторів; відсутність пільг та пільгового кредитування суб'єктів інноваційної діяльності (с. 95-109). Особливу увагу привертає у роботі здійснена рейтингова оцінка інноваційного розвитку малих підприємств регіону за інтегральним показником, який враховує реалізовану частину інноваційного потенціалу регіону і розрахований за шкалою Харрінгтона. Отримані результати розрахунків дозволили провести групування регіонів за рівнем інноваційної активності малих підприємств (с. 109-115). Позитивом представленої роботи також є побудовані економетричні моделі впливу інституційного середовища ділової активності на базові параметри інноваційного розвитку малих

підприємств Львівської області (підр.2.3, с. 116-130).

У третьому розділі “Стратегічні напрями забезпечення інноваційного розвитку малого підприємництва регіону” доведено, що важливим інструментом реалізації регіональної підтримки розвитку малого підприємництва є цільові регіональні програми. З метою подальшої дерегуляції бізнес-середовища, а також пошуку додаткових фінансових ресурсів для малих суб'єктів господарювання запропоновано систему фінансово-бюджетних та організаційних заходів регіональної підтримки розвитку малого підприємництва, дія яких спрямована на розвиток інноваційної діяльності малих підприємств відповідно до пріоритетних напрямів соціально-економічного розвитку регіону (с. 149-154). Доведено, що важливе місце в системі управління інноваційною діяльністю малого підприємництва регіону займає процес просування інноваційної продукції. Формування мережі інноваційних підрозділів, які вирізняються відповідними логістичними характеристиками та новими підходами у виборі каналів збуту та реалізації інноваційної продукції, використанням сучасних маркетингових інструментів, дозволить забезпечити ефективність інноваційної діяльності малого підприємництва (с. 168-175). Визначено напрями підвищення ефективності управління інноваційною діяльністю малих підприємств на регіональному рівні та розроблено пропозиції з удосконалення економічних важелів активізації інноваційної діяльності цих суб'єктів господарювання (с. 181-198).

Висновки до розділів та загальні висновки повною мірою підсумовують найбільш вагомі результати проведеного дослідження. В цілому дисертація є логічно побудованою, завершеною роботою, в якій дійсно обґрунтовано теоретично-методологічні засади, а також розроблено практичні рекомендації, спрямовані на інноваційний розвиток малого підприємництва регіону.

Робота оформлена відповідно до вимог, встановлених Міністерством освіти і науки України.

Дискусійні положення та недоліки дисертаційної роботи

1. У теоретичній частині дисертації (розд.1) доречно було більш детально відобразити європейський досвід інноваційного розвитку малого підприємництва та порівняти із вітчизняним.

2. На нашу думку більш повнішим було б визначення впливу чинників та потенціалу певного регіону на інноваційний розвиток малого підприємництва при врахуванні розташування економічних регіонів в Україні та по відношенню їх сусідства з іншими країнами (с.20-21).

3. На нашу думку, автору доцільно було приділити більше уваги дослідженню чинників впливу внутрішнього середовища на інноваційний розвиток малого підприємництва регіону (розд.2, підр.2.1).

4. В аналітичній частині роботи доцільним було провести порівняльний аналіз інноваційного розвитку малого підприємництва за видами економічної діяльності (розд.2).

5. В роботі трапляються окремі граматичні помилки та не точності.

Проте наведені зауваження не зменшують загальної позитивної оцінки роботи та отриманих теоретичних і науково-практичних її результатів, а лише підкреслюють, що автор вирішує актуальне завдання.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Гриніва Ю. О. на тему “Інноваційний розвиток малого підприємництва регіону” є цілісною, логічною, завершеною кваліфікаційною науковою працею, виконаною здобувачем особисто, містить науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують наукове завдання з проблематики інноваційного розвитку малого підприємництва регіону.

Одержані Гриніва Ю. О. результати, висновки та рекомендації мають наукову новизну, теоретичну та практичну цінність. За своїм змістом, актуальністю, важливістю і глибиною вирішення проблем дослідження робота відповідає встановленим вимогам МОН до дисертацій, поданих на здобуття

наукового ступеня кандидата економічних наук та пп. 11, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, а автор вказаної роботи – Гринів Юрій Олексійович – за результатами прилюдного захисту заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка.

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук, доцент

кафедри готельно-ресторанної та курортної справи

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника

Лояк Л. М.

